

Vyjádření k dvojím zápisům do základních škol pro ukrajinské žáky

leden 2025

Poslanecká sněmovna na konci minulého roku projednala a schválila pozměňovací návrh k Lex Ukrajina III, který základním školám umožňuje dělat zápis do 1. ročníku ve dvou vlnách. Druhý termín má sloužit výhradně pro děti ukrajinských uprchlíků. Cílem je zabránit jejich přílišné koncentraci v některých školách. Podle EDUinu je ale tento přístup problematický. Existují i jiná, cílenější řešení, která nakonec vedou k lepším výsledkům.

Kontext

V prosinci 2024 předložila poslankyně za ODS Renáta Zajíčková pozměňovací návrh k Lex Ukrajina III, který by ředitelům základních škol umožnil konat dva oddělené zápisy do 1. ročníku – druhý termín má být určený výlučně pro děti ukrajinských uprchlíků. [Pozměňovací návrh byl 18. 12. 2024 napodruhé schválen](#), Senát přijal usnesení, v němž vyzývá vládu k hledání jiného způsobu zápisu než skrze možnosti konání ve více termínech. Dále žádá, aby k danému opatření docházelo jen ve zcela výjimečných případech, a ne plošně. Opatření je nyní u prezidenta republiky.

Obdobná úprava již [byla součástí i Lex Ukrajina II](#), kdy nevyvolala větší odpor, nejspíš z toho důvodu, že se opatření považovalo za nouzové a dočasné. I opatření v rámci Lex Ukrajina III by mělo platit pouze do března 2026, a tedy ovlivnit jen zápisy na jaře pro školní rok 2025/2026. Podle Zajíčkové se očekává, že další podobné opatření nebude potřeba a ČR přijme společnou regulaci EU.

Podnětem k podání pozměňovacího návrhu byl podle poslankyně Zajíčkové tlak především městských částí v Praze, které se potýkají s vysokým počtem ukrajinských dětí a zároveň malými kapacitami, jež nedokáží vstřebat všechny spádové děti. K návrhu byla kritická kromě jednotlivců jen STAN; na sociálních sítích opatření [odsoudila Martina Běťáková](#), zástupkyně státního tajemníka MŠMT, dále například [Klára Šimáčková Laurenčíková](#), zmocněnkyně vlády pro lidská práva.

Stanovisko EDUinu

Opatření v podobě dvojích zápisů považujeme za velmi **problematické**, ačkoliv chápeme, jaké důvody k němu mohly vést. Domníváme se, že zakládá na **nebezpečný precedens**, který narušuje právo na rovnost přístupu ke vzdělávání a který by mohla mít další vláda tendenci používat opakovaně. Navíc **neřeší systémově podstatu problému**, který způsobuje kumulaci ukrajinských dětí na některých školách ve vybraných regionech a ORP.

OPATŘENÍ NENÍ VHODNÝM ŘEŠENÍM, ZEJMÉNA PROTOŽE:

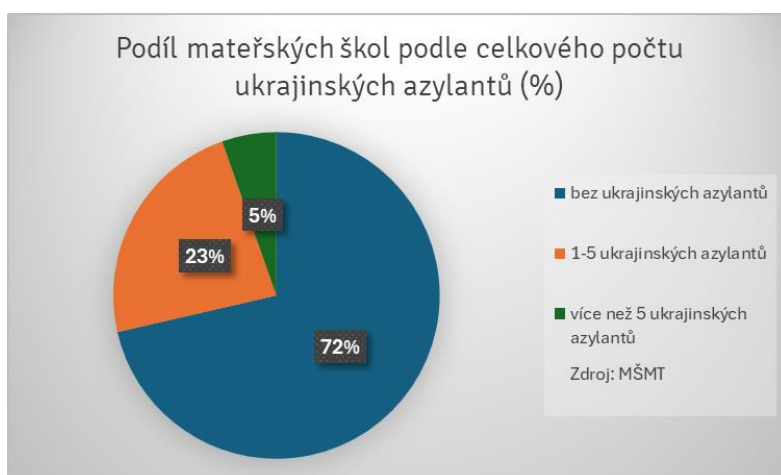
- Dvojí zápisy se týkají jen ukrajinských dětí, zatímco ostatní cizinci jdou k zápisu s dětmi českými, a tím jsou děti ukrajinské národnosti diskriminovány oproti jiným dětem s odlišným mateřským jazykem. Argumentem bývá to, že Ukrajinci se budou do domoviny vracet, to se však často neděje. Proto je tak důležitá včasná a systematická integrace.
- Uplatňuje se plošné řešení ve chvíli, kdy mají s velkou koncentrací ukrajinských žáků potíže jen vybrané regiony a ORP (zejména Praha, dále např. Karlovarský kraj, okresy Karlovy Vary, Cheb, Plzeň-město aj., viz data níže). Dvojí zápisy jako systémový prvek jsou v takovém případě nevhodné řešení, v jehož důsledku může dojít k horšímu začleňování migrantů. Horší dostupnost škol může v kombinaci s nižší adaptabilitou některých ukrajinských rodin způsobit, že děti nebudou do vzdálenější školy dojíždět a budou zůstat doma na online výuce. Nebudou se tudíž začleňovat plně do společnosti; budou umět hůře česky, což zase způsobí, že se nedostanou na SŠ atd. Lepší by byla cílená pomoc regionům a ORP, kde je koncentrace uprchlíků vyšší, viz dále.
- Přetlak ukrajinských dětí v některých školách souvisí s obecným problémem nedostatku míst na základních školách. V některých ORP se nedaří náležitě posilovat jejich kapacity. Také s chybějícími mechanismy, které by umožnily rovnoměrnější rozdělování ukrajinských dětí do škol. Přetíženým školám, které s ukrajinskými dětmi pracují, se neposkytuje dostatečná podpora.

KOLIK UKRAJINSKÝCH DĚTÍ NAVŠTĚVUJE ČESKÉ ŠKOLY?

[MŠMT zveřejnilo aktuální data](#), která ukazují, že problémy s vyšší koncentrací ukrajinských žáků se týkají jen vybraných míst v ČR.

Mateřské školy

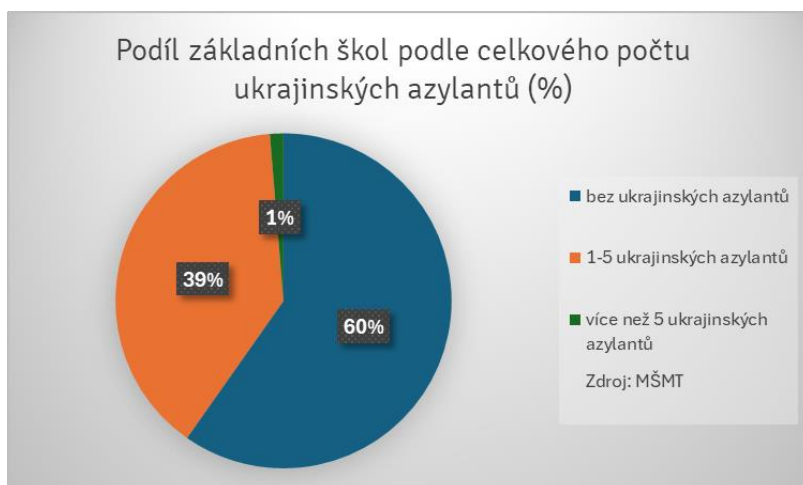
- většina běžných MŠ (71,4 %) nevykázala žádné ukrajinské azylanty
- v 23,2 % běžných MŠ je celkem jeden až pět ukrajinských azylantů
- více než pět ukrajinských azylantů vykazalo 5,4 % běžných MŠ: největší podíl tvoří v Praze a dále s odstupem v Karlovarském kraji, v okrese Cheb a Karviná a v ORP kromě Prahy to je také Cheb a dále Mariánské Lázně, Most a Havířov

Zdroj: EDUin, data: MŠMT

Základní a střední školy

- ve většině běžných tříd ZŠ (59,8 %) a absolutní většině běžných tříd SŠ (79,4 %) nebyl zařazen žádný ukrajinský azylant
- jeden až pět ukrajinských azylantů ve třídě bylo v 39,0 % běžných tříd v ZŠ a v 20,4 % běžných tříd v SŠ
- více než pět ukrajinských azylantů ve třídě mělo jen 1,3 % běžných tříd ZŠ (největší podíl tyto třídy tvoří v Karlovarském kraji a Praze a v okresech Karlovy Vary, Plzeň Město a Cheb, tedy ve stejných okresech jako před rokem) a 0,2 % běžných tříd v SŠ (největší podíl tyto třídy tvořily v Plzeňském kraji a v případech okresů v Českém Krumlově, Nymburku a Rokycanech)

Zdroj: EDUin, data: MŠMT

Zdroj: EDUin, data: MŠMT

Jaká řešení vidíme jako funkčnější?

A. CO MOHOU UDĚLAT ZŘIZOVATELÉ

Vzhledem k tomu, že problém s vyšší koncentrací ukrajinských žáků se týká jen některých ORP a krajů, je možné hledat lokální řešení a pokusit se problémy řešit v rámci menších celků. Takové řešení je zpočátku pracnější, ale je funkčnější a projeví se i v lepším klimatu škol, celých regionů a i ve wellbeingu ukrajinských rodin.

Kapacity škol v souvislosti s umisťováním většího množství žáků-cizinců bude nutné do budoucna důsledně řešit na úrovni zřizovatelů. Odborníci upozorňují na to, že není dobré koncentrovat ukrajinské žáky do jedné školy nebo třídy, řešením je naopak rovnoměrnější distribuce, často i bez ohledu na spádovost. Tento přístup naráží na to, že stát po zřizovatelích nevyžaduje takovou spolupráci a zejména větší zřizovatelé spolu nejsou zvyklí tímto způsobem komunikovat. Ideálním řešením by byla koordinace na úrovni většího regionu (ORP), koordinujícím orgánem by mohla do budoucna být např. [místní školská správa](#) (viz návrh Partnerství 2030+).

I v současné chvíli je ale možné na úrovni obce, města nebo ORP takový přístup zvolit. Příkladem je město Kutná Hora, které v projektu [Eduzměna](#) nastavilo spolupráci mezi mateřskými a základními školami tak, aby docházelo k užitečné distribuci žáků, kteří z různých důvodů nemohou docházet do své spádové školy (primárně nejde o žáky-cizince, ale škola například integruje již větší počet žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a na podporu dalších nemá kapacity; více informací může podat vedoucí oddělení školství a kultury Města Kutná Hora [Lucie Francová](#) a zástupce ředitele nadačního fondu Eduzměna [Ondřej Matějka](#), více info o týmech duševního zdraví [zde](#)).

PATERO pro zřizovatele jako prevence problémů

- 1. Zjistěte v matrice s předstihem, kolik můžete očekávat ukrajinských žáků.** Informace nedostanete automaticky, ale můžete si je vyžádat na jednom místě. V současnosti se počty dětí cizinců žijících na území obce zjišťují žádostí přes Czech Point v registrech (dříve do základních registrů, od 1. 1. je přebírá Digitální a informační agentura). Cizinecká policie je po ukrajinském exodu natolik zahlcená, že přestala žádosti vyřizovat tak, jak bylo dříve zvykem, a odkazuje na žádost přes registry.

2. **Zmapujte nejbližší spádové obvody a promluvte si s řediteli.** Je i v jejich zájmu, aby se ukrajínští žáci nekoncentrovali pouze na několika školách. Nabídněte jim zesílenou podporu.
3. **Porad'te se s okolními starosty.** Někdy je nutné distribuci žáků řešit i mimo hranice obce nebo města.
4. **Promluvte s rodiči ukrajinských žáků.** Rodičům bude třeba vysvětlit, proč jejich dítě nebude chodit automaticky na spádovou školu. Vidí v tom často problém (s dopravou apod.), na vás je vysvětlit jim, že čistě ukrajinské třídy nebo školy s vysokou koncentrací ukrajinských žáků k lepší integraci nevedou.
5. **Mějte v záloze jiné řešení, než je spádová škola.** Pracujte s touto možností již dopředu a mějte předdomluvené školy, které by mohly děti lépe vstřebat.

B. CO MŮŽE UDĚLAT STÁT

1. Školy s vyšší koncentrací ukrajinských žáků potřebují finanční, metodickou i personální podporu navíc, aby se dokázaly žákům věnovat (speciální know-how, odborný support). Stát by mohl aplikovat indexové financování (zvýšená podpora školám, které vzdělávají větší počty žáků se speciálními potřebami).
O finance může žádat resort ministra vnitra prostřednictvím mechanismů solidarity v rámci EU (více o finanční podpoře EU [zde](#) a [zde](#)). Samotné školy mohou žádat o peníze ze šablon.
2. Učitelé, kteří pracují s ukrajinskými žáky, potřebují mít přístup k psychosociální podpoře.
3. Do škol potřebujeme pustit více ukrajinských učitelů, kteří by mohli s ukrajinskými žáky výrazně pomoci. Mohou pracovat i v tandemech s českými učiteli. Z tohoto důvodu bychom měli snížit požadavky na znalost češtiny a neměli bychom lpět na vstupní úrovni češtiny C1, kterou nyní po učitelích vyžadujeme.